

KÖY İMAMLARININ GÖREV YAPTIKLARI YERLEŞİM BİRİMİNİN FİZİKİ VE SOSYOKÜLTÜREL YAPISINDAN KAYNAKLANAN PROBLEMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR İNCELEME

-Kayseri Pınarbaşı Örneği -*

Emrah YAVUZ**

Öz

Bu alışma, DİB'e bağlı olarak Kayseri Pınarbaşı Müftülüğü'nde görev yapan köy imamları üzerinde gerçekleştirilen bir alan araştırmasıdır. Bu çalışmada din hizmeti görevini yerine getiren köy imamlarının mesleki yaşamları sırasında karşılaşmış oldukları problemlerin hangi alanlarda yoğunlaştığının tespiti yapılarak problemlerin oluşumunda etkin olan faktörler ele alınmıştır. Görev yaptıkları yerleşim biriminin fiziki ve sosyokültürel yapısının köy imamlarının mesleki yaşamları üzerindeki etkisi irdelenmiştir. Bahsedilen durumlarla ilgili bir takım betimlemelere gidilirken, köy imamlarının problem ve beklentileriyle ilgili belli çıkarımlara da ulaşılmaya çalışılmıştır. Görev yerinin kırsal yerleşim alanı olmasının problem ve beklentilerde belirgin bir faktör olduğu görölmüştür.

Anahtar Kelimeler: DİB, Din Görevlisi, Köy, Köy İmamları, Sorunlar, Sosyal Sorunlar.

Abstract

A Sociological Review On The Problems Caused By Physical And Sociocultural Structures Of Settlements That The Imams Of The Village Work

- Case Of Kayseri Pınarbaşı -

This study is a field research on the village imams belong to Kayseri Pınarbaşı Branch of the Presidency of Religious Affairs. It was determined in which fields problems and intensified that village imams, performing their religion service task, encountered during their occupation life and variables which. It was determined problems of the village imams caused by physical and sociocultural structures of the village.

* Bu alışma "Türkiye'de Köy İmamlarının Sorunları -Pınarbaşı Örneği-" isimli Doktora tezinden türetilmiştir.

** Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, emrahavuz23@hotmail.com.

On the basis of sociological criteria the significant finding sobtained on these matters were described and evaluated. In the addition, the problems and expactations were also observed in respect to the location of occupation such as rural (village) areas.

Keywords: The Precidency of Religious Affairs, Religious Employee, Village, The Village Imams, Problems, Social Problems.

GİRİŞ

İnsanoğlunun yeryüzünde varoluşuyla beraber çok çeşitli problemler ortaya çıkmıştır. Söz konusu problemlere birçok alternatifi bünyesinde barındıran çözüm önerileri sunulmuştur. Problemleri kişinin zihnini, bedenini ve ruhunu rahatsız eden bireysel problemler ve içinde hayatiyet bulduğu toplumun düzenini bozan sosyal problemler şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Ortaya çıkışı itibariyle insanlık tarihi kadar eski olan problemler, siyasi, iktisadi ve teknolojik gelişmelere göre çeşitli şekillerde varlığını devam ettirmiştir (Ülken, 1984: 53). Bu bağlamda dini ağırlıklı sosyal bir mesleğin icracısı olarak köy imamlarının da diğer meslek grupları gibi birçok problemle karşılaşmaları muhtemeldir. Köy imamlarının problemleri başlığında ele alınan hususların tüm köy imamları için genel geçer bir problem olduğunu düşünmenin sosyal bilimlerin mantığı açısından hatalı bir yaklaşım olacağı unutulmamalıdır. Merkezi yerlerde görev yapan imamların da bahse konu problemlerden bazıları ile karşılaşması mümkündür. İfade edilen sorunlar, her imam için geçerli olmamakla beraber özelde birçok köy imamının yaşadığı ve dile getirdiği problemler olarak görülmeli ve bu çerçevede değerlendirilmelidir.

A. PROBLEM VE AMAÇ

Mesleksel süreç içinde karşılaşmış oldukları bazı sorunlar köy imamlarının mesleki yeterlilikleri, memnuniyetleri, verimlilikleri ve otoriteleri üzerinde etkili olabilmektedir. Muhatabı durumunda olan cemaatle olan ilişkilerden kaynaklanan bir takım sosyal sorunlar köy imamlarının karşı karşıya kaldıkları zorlukların başında gelmektedir. Köylerde imamlık mesleğini yerine getirenlerin karşı karşıya kaldıkları sorunların çeşitli sebeplere bağlı olarak değişim göstermesi olası iken mesleğin icra edildiği yerleşim biriminin fiziki yapısındaki eksikliklerin de (ulaşım, eğitim, sağlık, iletişim olanaklarının kısıtlı olması vs.) sorun ve beklentilerinin çeşitliliğinde belirleyici bir etkide bulunması mümkündür.

Sosyal faaliyetlerde daha mükemmele ulaşabilmek, geleceğe daha iyi bir şekilde hazırlanabilmek için geçmişin araştırılması ve bilinmesi kadar yaşanan mevcut durumun da bilinmesi önemlidir. Bu çalışmada amaç, Türkiye'deki

174 •KÖY İMAMLARININ GÖREV YAPTIKLARI YERLEŞİM BİRİMİNİN FİZİKİ VE SOSYOKÜLTÜREL YAPISINDAN KAYNAKLANAN PROBLEMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR İNCELEME -Kayseri Pınarbaşı Örneği -

köy imamlarının görev yaptıkları yerleşim biriminin fiziki ve sosyokültürel yapısından kaynaklanan sorunlarını betimsel bir biçimde ortaya koymak böylece köy imamları ile ilgili olarak birtakım çıkarımlara ulaşmaktır.

B. YÖNTEM VE TEKNİKLER

Araştırma esas itibariyle, literatür çalışmalarını müteakip alan araştırması yöntemine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda yerinde gözlem, katılma tekniği, mülakat, anket, istatistik tekniklerinden faydalanılarak yorum ve değerlendirmelerde bulunulmuştur. Görüşmeler ve doğrudan gözlem teknikleriyle esasen hem anlayıcı sosyolojinin hem de yorumlayıcı sosyolojik eğilimin benimsediği, inceleme nesnelerinin öznel dünyalarına girmek ve bu dünyalara onların bakış açısıyla bakmak amaçlanmıştır.

Türkiye'deki köy imamlarını kapsayacak şekilde bir incelemenin, sondajlamaya doğru açılan bir anlayış içinde kalmayı hedefleyen, zaman, ekonomik şart ve imkânlarla sınırlı bir araştırma içinde yapılmasının çok güç olduğunu söylemeliyiz. Böyle bir çalışmanın zaman, emek ve para harcamalarının yanında yetmiş bir çok araştırmacıya ihtiyaç gerektirdiği açıktır. İşte bu sebeplerle araştırmada evreni temsil niteliği taşıdığı düşünülen belli sayıda denekle görüşülmek suretiyle örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırma anketin uygulandığı dönemde Pınarbaşı İlçe Müftülüğü bünyesinde görev yapan 108 köy imamının tamamını kapsamaktadır. Öte yandan, Pınarbaşı İlçesi'ne bağlı 131 köy bulunmaktadır. Köyleri, konum durumu, kentle ilişkiler, iş gücü ve eğitim faaliyetleri, kitle iletişim araçlarının ulaşım ulaşmaması gibi değişik kriterlerin ışığı altında dışa "açık" ve "kapalı toplum" anlayışından hareketle iki kategoride toplamak mümkündür. Bu bağlamda 2 köy örnek grup olarak alınmıştır. Bunlardan ilki benim de bir süre köy imamı olarak görev yaptığım Çaybaşı Köyüdür. Bu köy kentle ilişkileri bakımından önemli ölçüde "açık toplum" özelliği taşıyan kategoriyi temsil etmektedir. Oradan kente önemli ölçüde bir göç olgusu mevcuttur. Diğer kategoriyi temsilen ise Şabanlı Köyü seçilmiş bulunmaktadır.

C. KÖY İMAMLARININ PROBLEMLERİ

Köy imamlarının meslek hayatlarında karşılaştığı sorunları tespit etmek amacıyla kendilerine "köy imamlarının mesleğini temsil ederken veya uygularken genellikle karşılaştığı sorunlar nelerdir?" şeklinde açık uçlu bir soru yöneltilmiştir. Anket ve mülâkatlardan alınan cevaplar incelendiğinde köy imamlarının karşılaştığı sorunların yoğunluk derecesine göre sırasıyla imam-cemaat ilişkilerinden kaynaklanan "sosyal – kültürel sorunlar" ve "görev

yaptıkları yerleşim biriminin fiziki yapısındaki eksikliklerden kaynaklanan sorunlar” şeklinde kategorize edilmesi uygun görülmüştür.

Köy imamlarından bazıları yaşadığı sorunların çok sayıda olduğuna dikkat çekmek için “sorun çok hangisini yazalım”, “hiçbir sorun yok, kesin çözüm”, “say say bitmez” şeklinde beyanda bulunurken; bir kısım köy imamları, imamlığın fedakârlık gerektirdiğine ve mesleğin kutsiyetine vurgu yaparak “azıcık Müslümansa azıcık insansa sorun olmaz”, “Allah korkusunu gönlümüze yerleştirirsek problemlerin yok denecek kadar azaldığını göreceğiz” şeklinde ifade etmiştir. İmamlar arasında soruyu cevapsız bırakanlara da rastlanmıştır.

1. Sosyal Kültürel Problemler

Farklı sosyal yapılara sahip köy ve kent gibi yerleşim alanlarında çeşitli faktörlerin de etkisiyle dini anlama ve yaşama bakımından farklılaşmaların olabileceği bir realitedir. İlkel ve az farklılaşmış toplumlarda bile yaş, cinsiyet, statü, zenginlik vs. toplumsal farklılıkların belirlenmesinde rol oynayan temel etmenlerdir. Bu farklılaşma durumu dini faaliyetlere de yansırken coğrafi ve iklim şartlarının etkilediği fiziki yapının dinin sosyal hayattaki karakterini belirleyici bir role sahip olduğu da anlaşılmaktadır (Günay, 1993: 245). Geleneksel toplumlarda din sosyal hayatta önemli ölçüde yerini almakta ve zaman zaman sosyokültürel faaliyetlerde yönlendirici ve düzenleyici bir rol üstlenmektedir (Meriç,2005: 39).

Kırsal toplum yapısında daha da belirgin bir şekilde varlığını hissettiren değerler, normlar ve geleneksel kalıplar köy imamlarının mesleki tavır alışlarında biçimlendirici olabilmektedir. Türkiye'nin değişik yerleşim yerlerinden farklı bölgelere atanan köy imamları, karşılarında çok çeşitlilik arz eden bir hedef kitle bulmaktadırlar. Köy imamları, bir yandan kendileri için tanımlanan resmi hizmetleri yerine getirmekle sorumlu iken bir yandan da cinsiyet, yaş, eğitim, sosyal ve kültürel farklılıklar ile ilgi, ihtiyaç ve istek farklılıklarını dikkate almak mecburiyetindedirler. Hem bir dinin doğru anlatıcısı hem de kamu görevlisi olarak sorumluluklar üstlenen köy imamları sosyal yapının temelini oluşturan bu unsurlar ile uyumlu tarzda davranışlar sergilemediği zamanlarda mesleki yaşamını olumsuz yönde etkileyen bir takım sorunlarla karşılaşabilmektedir. Bu başlık altında genel olarak köy imamlarının muhatabı durumunda bulunan cemaatle olan ilişkilerinden kaynaklanan sorunlardan bahsedilecektir.

176 • KÖY İMAMLARININ GÖREV YAPTIKLARI YERLEŞİM BİRİMİNİN FİZİKİ VE SOSYOKÜLTÜREL YAPISINDAN KAYNAKLANAN PROBLEMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR İNCELEME -Kayseri Pınarbaşı Örneği -

1.1. İmam – Cemaat Etkileşiminden Kaynaklanan Problemler

Köy imamlarının cemaati ile aralarında yaşanan problemlerin hangi alanda yoğunlaştığını tespit etmek amacıyla kendilerine “cemaatiniz ile aranızda en çok hangi konularda problem yaşıyorsunuz?” şeklinde kapalı uçlu soru sorulmuştur.

Tablo 1.1. Cemaatle Yaşanan Problemlerin Konularına Göre Dağılımı

	Sayı	%
Mesleki uygulamalar konusunda	12	11,1
Çevreyle olan diyalogumun az olduğu konusunda	7	6,5
Ara sıra da olsa görevimi aksattığım konusunda	6	5,6
Cami ve çevresinin temizliği ve bakımı konusunda	5	4,6
Geleneksel kalıplar konusunda	17	15,7
Oturduğum ev konusunda	7	6,5
Hiçbir problem yaşamıyorum	36	33,3
Başka	7	6,5
Cevapsız	11	10,2
Toplam	108	100,0

Tablo 1.1.’den elde edilen verilere göre; “Hiçbir problem yaşamıyorum” maddesi % 33.3 gibi bir oranla anketteki en yüksek oranı oluştursa da problem yaşadığını belirtenlerin toplamının % 56.5 gibi bir orana sahip olması, köy imamlarının büyük bir kısmının muhatabı durumunda olan cemaatle bir takım sorunlar yaşadığını göstermesi bakımından önemlidir.

İmam- Cemaat etkileşiminden kaynaklanan problemleri tespit etmek amacıyla yapılan mülâkatlarda imamların büyük bir kısmının cemaati ile problemler yaşadıklarını kendi ifadelerine dayanarak söylemek mümkündür. Örneklem grubundakilerin % 15.7’si geleneksel kalıplar, % 11.1’i mesleki uygulamalar, % 6.5’i çevreyle olan diyalogunun az olduğu, % 6.5’i oturduğu ev konusunda, % 5.6’sı ara sıra da olsa görevi aksattığı konusunda ve % 4.6’sı cami ve çevresinin temizliği ve bakımı konusunda sorun yaşadıklarını beyan etmişlerdir. Katılımcıların %6.5’i “başka” seçeneği içinde cevap vermeyi uygun görürken, % 10.2’si ise soruyu cevapsız bırakmıştır. Başka seçeneği içinde cevap vermeyi tercih eden köy imamları konu ile ilgili görüşlerini, “saymakla bitmez”, “muhtarlık seçimlerini kaybeden tarafın olumsuz tutumları”, “ailevi konular”, “bir hizmet durumunda cemaatin desteklememesi”, “balık tutmaya

gittiğim için” ve “cemaat yok” şeklinde beyan etmişlerdir.

Köy imamlarının konu ile ilgili sorulan soruya subjektif davranarak istenilen cevabı vermeme ihtimalleri göz önünde bulundurularak görev yaptıkları bölgedeki köy imamlarını da kapsar bir şekilde “Sizce köy imamlarından genelde hangi konu veya konularda şikâyet olmaktadır?” şeklinde açık uçlu bir soru yöneltilmiş ve alınan cevaplar kendi içinde kategorize edilmiştir. Köy imamları konu ile ilgili görüşlerini yoğunluk derecelerine göre “görevini aksattığı konusunda”, “düşün vs. davetlere icabet etmeme, imamların köydeki ailelerle ilgilenmeyişi”, “her cenazede bulunsun istiyorlar”, “sabah ezanını okumak için uyanamadığım zamanlarda tepki alıyorum”, “mesleki ehliyet ve liyakat konusunda yetersiz olma konusunda”, “mevritlerde para alma”, “resmi nikâh olmadan dini nikâh kıyma hususunda yaşanan sorunlar”, “cemaatten birilerinin camiye zaman zaman temizle şeklinde emrivâki yapması”, “saymakla bitmez”, “hiçbir konuda yok”, “merkezi ezanın olduğu yerde köy imamlarının ezan okumaması konusunda” şeklinde yoğunlaştığı görülmektedir. Köy imamlarının azımsanamayacak bir kısmı ise soruyu cevapsız bırakmıştır.

Anket ve mülâkatlardan alınan cevaplar incelendiğinde imam-cemaat arasında yaşanan problemlerin sırasıyla görev aksatma, halkla olan iletişimin zayıflığı, sabah ezanının okunmayışı, mesleki bilgi eksikliği, mevrit, nikâh ve cenaze merasimlerinden alınan ücret, resmi nikâh olmadığı halde imam nikâhının kıyılmak istenilmesi, caminin bakım ve temizliği esnasında yaşanan konular ile merkezi ezanın olduğu yerlerde imamların ezan okumaması gibi konular üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Yapılan gözlemlerden anlaşıldığı kadarıyla, cami cemaati, köy imamlarının gözünde bir “baskı unsuru” olarak görülmektedir. Köy imamları özellikle kendisini diğer memurlarla kıyaslayarak, her memurun bir amiri olduğunu, ama görev yaptıkları yerlerdeki her cemaatin, imamların amiriymiş gibi davranma yetkisini kendilerinde gördüklerini dile getirmişlerdir.

İmam – cemaat arasında yaşanan sorunların sağlıklı bir şekilde tespitini yapabilmek için cemaate, “köyünüzde görev yapan imamlarla en çok hangi konularda problem çıkmaktadır?” şeklinde soru sorulmuştur. Cemaatin büyük bir kısmı imamların görevini aksatması, yani görev yerini izinsiz olarak sık sık terk etmesi, kendileriyle iletişiminin zayıf olması ve mesleği ile bağdaşmayan davranışlar sergilemesi gibi durumları problem olarak görmektedir. Onlar bu düşüncelerini “giriyor eve dışarı çıkmıyorlar”, “bizimle ilgilenmiyorlar, gelip

178 •KÖY İMAMLARININ GÖREV YAPTIKLARI YERLEŞİM BİRİMİNİN FİZİKİ VE SOSYOKÜLTÜREL YAPISINDAN KAYNAKLANAN PROBLEMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR İNCELEME -Kayseri Pınarbaşı Örneği -

gitmiyorlar, bir şeyler anlatmıyorlar”, “ramazanda sigara içen imam gördüm”, “görevini aksatmaları”, “kendini taşıyamazsa sorun olur” ve “sırf bu köyden kurtulmak için köylü eşime bakıyor diye iftira attı, sonra da müftü sürdü” şeklinde ifade etmektedirler. Kanaatimizce, cemaatteki manevi kimliğe haiz olmalarından dolayı köy imamlarından idealdeki mükemmel insan olma beklentisi, bu beklentiye uymayan durumlarla karşılaşıldığında probleme dönüşmekte ve imam-cemaat arasında istenmeyen durumların yaşanmasına sebep olmaktadır.

Cemaatin azımsanamayacak bir kısmı ise imamlarla her hangi bir sorun yaşamadığını ifade etmiştir. Bu düşüncede olan kişiler içinde aslında beklentilerinin tam manasıyla karşılanmadığını düşünen ancak imamsız kalma kaygısı taşıdığı için sorun yaşanılmaması gerektiğine inananların olduğu da gözlemlenmiştir. Onlar bu düşüncelerini “iyidir işte ezanımızı okuyorlar, namazımızı kıldırıyorlar, cenazemizi kaldırıyorlar, olmasa daha mı iyi” ve “imam olmadığı zamanlarda çok sıkıntılar çektik, hiçbir sorun yok Allah hepsinden razı olsun” şeklinde ifade etmektedirler.

1.2. Muhafazakâr / Geleneksel Yapıdan Kaynaklanan Problemler

İslam’ın geniş coğrafi bölgelere yayılmasına ve gelişmesine önemli katkı sağlayan Türklerin İslamiyet anlayışları, kitabi olmaktan ziyade toplum yaşayışlarına uygun tasavvufi ekolün öğretileri çerçevesindeydi. Bu dini yaşayış ve anlayış, özellikle köy toplumlarında, kaybolmaya yüz tutsa da, mevcudiyetini korumaktadır. Köy toplumlarında menkıbevi anlayış, ilmi anlayışa üstündür (Fığlalı, 1990: 107). Kentlere oranla daha “kapalı” bir özellik taşıyan kırsal bölgelerde dinsel alandaki bir uygulama uzun süre değişmeden sürdürülebilir. Bunun yanında yazılı kaynaklardan uzak olma da uygulamaların “gerçek” olandan uzaklaşmasına neden olabilir.

Başka bir ilden veya bölgeden gelmiş olan kişilerin, o bölge insanının kültür kodlarına yabancı kalması bireysel, toplumsal ve mesleki açıdan bir takım sorunların oluşmasına kaynaklık edebilir. Köy imamları, bu tür uygulamaları, dini yaşayış olarak benimsememesi nedeniyle toplumun tepkilerini almakta ve bundan rahatsız olmaktadır.

İnsanlar, içinde yaşadıkları kültürel ve fiziki çevreye bağlı olarak kendi doğru ve yanlışlarını, örflerini, kıymet hükümlerini, ilgi ve davranışlarını geliştirirler (Bilgiseven, 1986: 136). Köy imamları, yanlış öğrenilmiş davranışları, genel ahlaka ve insani tutuma aykırı adet ve gelenekleri

değiştirmekte zorlanmakta, çoğu zaman değiştirememektedir. Kırsal bölgede giderek kaybolmaya yüz tutsa da mevcudiyetini koruyan geleneksel muhafazakar yapının değişmeye karşı oluşturduğu direnç, köy imamlarının dini ve kültürel konularda nisbi oranda faydalı olmasına neden olmaktadır. Kişilerin değişim karşısındaki dirençleri çoğu zaman farklı olabilirken, köy imamlarının bu konuda genellikle pasif bir konumda oldukları söylenebilir. Görüşülen köy imamları, görev yaptıkları yerlerde yaygın olarak bulunan bir takım dinsel uygulamaları, ilk zamanlar değiştirme ya da ortadan kaldırma eğiliminde olduklarını, ancak belli bir zamandan sonra değişim yönündeki çabalarının sona erdiğini belirtmişlerdir. Yapılan görüşmelerde köy imamları tarafından muska, büyü ve şifa olma gibi geleneksel kalıpların mevcudiyetini zaman zaman devam ettirse de kaybolmaya yüz tuttuğu ifade edilmiştir.

1.3. Toplumsal Saygınlık Algısına Yönelik Problemler

Toplumda olumlu bir imaj sahibi ve saygın bir kişi olmak herkesin arzu ettiği psiko-sosyal bir ihtiyaçtır. Bu durum onun benlik algısını ve olaylara bakış açısını etkileyerek davranışlarına yansıyacaktır. İmaj ve saygınlık özellikle sosyal mesleklerde mesleki verimi, memnuniyeti ve halkla ilişkileri de etkileyecek bir öneme sahiptir.

Tablo 1.2. Saygınlık Algıları Düzeyi

	Sayı	%
Çok yüksek	12	11,1
Yüksek	22	20,4
Normal	50	46,3
Düşük	21	19,4
Çok düşük	3	2,8
Toplam	108	100,0

Köy imamlarının görev yaptıkları yerlerdeki “saygınlık algıları düzeyini” tespit etmek amacıyla kapalı uçlu bir soru sorulmuştur. Örneklem grubundakilerin % 46.3’ü “normal” cevabını verirken; % 31.5 (% 20.4+11.1)’i “yüksek”, % 22.2 (% 19.4+2.8)’si ise “düşük” cevabını vermiştir. “Normal” cevabını veren köy imamlarının da eklenmesi durumunda % 68.5 gibi büyük bir çoğunluğu oluşturan köy imamlarının “yüksek” düzeyde bir saygınlık algısına sahip olmadığını söylemek mümkündür. Yapılan mülakat ve anket

180 •KÖY İMAMLARININ GÖREV YAPTIKLARI YERLEŞİM BİRİMİNİN FİZİKİ VE SOSYOKÜLTÜREL YAPISINDAN KAYNAKLANAN PROBLEMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR İNCELEME -Kayseri Pınarbaşı Örneği -

formunda yer alan konu ile ilgili direkt veya dolaylı şekildeki sorulara verilen cevaplar incelendiğinde köy imamlarının büyük bir kısmının “düşük” bir saygınlık algısına sahip olduğu tespit edilmiş ve bu algının oluşmasındaki belirleyiciler ve nedenleri üzerinde durulmuştur.

Tablo 1.3. Düşük Saygınlık Algısına Sahip Olanların Bu Durumun Nedenleri Hakkındaki Görüşleri

	Sayı	%
Mesleki bilgi eksikliği	31	28,7
Günümüz toplumunda köy imamlarının toplumsal fonksiyonunun azalması ve görev alanının daralması	10	9,3
Köy imamlarının tutum ve davranışlarındaki samimiyetsizlik	13	12,0
Köy imamlarının çevresi ile olan diyalogunun zayıf olması	9	8,3
Basın ve yayının genel olarak din görevlilerine yönelik olumsuz yayınları	3	2,8
Köy imamlığı mesleğinin toplum nezdinde düşük bir statüye sahip olması	4	3,7
Başka	6	5,6
Cevapsız	32	29,6
Toplam	108	100,0

Köy imamları içinde “düşük” bir saygınlığa sahip olduğunu düşünenlerin bu algının oluşmasında hangi belirleyicileri esas aldıklarını ve bu mevcut durumun nedenleri konusundaki görüşlerini tespit etmek amacıyla “sizce köy imamları düşük bir saygınlığa sahip iseler bunun nedeni aşağıdakilerden hangisi olabilir?” şeklinde kapalı uçlu bir soru yöneltilmiştir. Tablo 1.2.’de köy imamlarının “düşük” bir saygınlığa sahip olduğunu düşünenlerin oranı % 22.2 iken tablo 1.3.’de bu durumun nedenleri hakkında görüş belirtenlerin toplamının % 70.4 gibi büyük bir orana sahip olması, imamların bir itibar sorunu yaşadıklarını göstermesi bakımından kayda değerdir. Tablo 1.3.’den elde edilen verilere göre köy imamlarının (% 28.7)’si bu duruma “mesleki bilgi eksikliği”nin sebep olduğunu ifade ederken, % 12’si, “köy imamlarının tutum ve davranışlarındaki samimiyetsizliğin”, % 9.3’ü, “günümüz toplumunda köy imamlarının toplumsal fonksiyonunun azalmasının ve görev alanının daralmasının”, % 8.3’ü, “köy imamlarının çevresi ile olan diyalogunun

azalmasının”, %3.7’si, “köy imamlığı mesleğinin toplum nezdinde düşük bir statüye sahip oluşunun” ve % 2.8’i ise “basın ve yayının genel olarak din görevlilerine yönelik olumsuz yayınlarının” sebep olduğunu ifade etmiştir. Ankete katılanların % 5.6’ sının verdiği cevapların ise “başka” seçeneği adı altında toplanması uygun görülmüştür. Buna göre “başka” seçeneği adı altında toplanan maddelerin, “köylünün cahil oluşu”, “imamlar bazen çok içli dışlı oluyor, bu yüzden de saygı kalkıyor”, “görevlerini suistimal ediyorlar” ve “köylü kendi gibi görmek istiyor” şeklinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Kişide alınan eğitim ve toplumsal beklentilere cevap verme, kendisinde olması gerektiği kabul edilen davranış türlerine uygun davranma yönünde bir eğilim vardır (Yanbaşı, 1990: 50). Köylerdeki din hizmetlerinin yürütülmesinden sorumlu köy imamları, zaman zaman insanların dini ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalabilmektedirler. Köy imamlarının yetkinlik ve etkinliğinin yetersiz olması, bir bakıma onun itibarını azaltıcı bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. “Liyakatli olana saygı duyuyorlar”, “mesleki bilgisi eksik olana çok saygı duyulmuyor” ve “akşama kadar yatıyorsunuz, hiçbir iş yaptığınız yok, devletten maaş alıyorsunuz diyorlar” şeklindeki ifadeler mesleki yetersizliklerin köy imamlarına olan saygı düzeyinin oluşmasında hem belirleyici hem de olumsuz yönde etkilediğinin göstergesidir. Bir araştırmada toplumda din adamlarının saygınlığının düşük olmasının en önemli nedeni yönünden durumları incelenmiş ve örneklem grubundakilerinin % 37.10’u “kendi bilgi, görgü eksiklikleri, dini tutum ve davranışlarındaki samimiyetsizliklerinden” cevabını vermiştir (Uygun, 1992: 62). Bir diğer araştırmada da din görevlileri kendilerine karşı olumsuz imajın nedenindeki en önemli etkenleri sorusuna, %47’si meslektaşlarının tutum ve davranışları, %27’si medya, %15’i sosyal çevre ve %6’sı başka etkenler olduğu düşüncesindedir. Diğer bir ifade ile araştırmaya katılan din görevlilerinin yarısına yakını, meslektaşlarının tutum ve davranışları yüzünden toplumda din görevlilerine karşı olumsuz bir imajın oluştuğu görüşündedir (Çorak, 2010: 69). Tablo 1.3’deki “mesleki bilgi eksikliği” ve “köy imamlarının tutum ve davranışlarındaki samimiyetsizlik” maddesi birlikte ele alındığında % 40.7 (28.7 + 12) gibi bir oranla bizim çalışmamızda çıkan sonucun diğer çalışmalarındaki tespitle örtüştüğü görülmektedir.

Bir kısım köy imamları ise konu ile ilgili görüşlerini, “imamlar dindar değiller o yüzden”, “imam dini yaşantısında ölçüyü koruyamıyor”, “hocaların işi ticarete dökmesi”, “cemaat yok diye camiye kilitleyen var”,

182 •KÖY İMAMLARININ GÖREV YAPTIKLARI YERLEŞİM BİRİMİNİN FİZİKİ VE SOSYOKÜLTÜREL YAPISINDAN KAYNAKLANAN PROBLEMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR İNCELEME -Kayseri Pınarbaşı Örneği -

“paragözlük”, “mesleğe duyarsızlık”, “ahlak ve karakter eksikliği” ve “kişi ağırlığını koysa sorun olmaz” şeklinde beyan etmişlerdir. Bu bulgular, bir kısım köy imamlarının mesleklerini popüler olan bir takım prestij ölçüleriyle değerlendirmediklerini, mesleğin gelir, saygınlık, yüksek bir hayat standardı sunması vs. kriterlerini ölçü almadıklarını, daha çok mesleğin içerdiği manevi değerleri baz aldıklarını ortaya koymaktadır. Mesleğin genelde belli bir boyutunun (manevi) ölçü olarak alınması, mesleğe ilişkin bütünlüklü bir “özdeşim kurma”nın mevcut olmadığını göstermektedir. Bir araştırmada “toplumda din görevlilerinin olumsuz olarak algılanmasının bir nedeni olarak gösterilen ve din görevlilerinin de ifade ettiği gibi “ Bazı din görevlisi arkadaşların ahlaki ve dini yaşayıştaki eksiklikleri halkın bize karşı saygı ve itibarını etkiliyor” maddesine katılımın % 72 gibi yüksek oranda olması dikkat çekicidir (Dam,2002: 125).

Köy imamlarının saygınlığını zedeleyen nedenlerden biri belki de temel nedeni çok yakın dönemlere kadar uzun yıllar boyunca düşük maaş alan sınıfta yer almaları yani ekonomik durumlarıdır. Yapılmakta olan işin getirisi, aynı zamanda o işin itibarı hakkında da fikir vermektedir. Getirisi yüksek bir mesleği icra eden bir kişi ile kazancı düşük bir mesleği icra eden birinin halk içindeki prestiji aynı olmamaktadır. Eskiden var olan uygulamada özellikle kırsal bölgelerde din hizmetlerinin karşılanması için ya parayla köy imamı tutulmakta ya da köy imamının yiyecek, içecek, yakacak, giyecek vs. ihtiyaçları halk tarafından karşılanmaktaydı. Bu durumda köy imamları, halktan bir şey almasalar bile her zaman “isteyen” konumunda görülmekteydi. Kurumsal manada statüsü sağlam temeller üzerine inşa edilmeyen köy imamları ekonomik yönden halka muhtaç ve halk tarafından, muhtar tarafından hatta belki de köyde ileri gelen bir kişi tarafından istenildiği zaman görevden alınabilen bir konumdaydı. “Bizim amirimiz muhtar mı, müftü mü” ve “istediğim zaman kovarım anlayışında olan muhtarlar var” şeklindeki ifadeler bu görüşümüzü destekler mahiyettedir. Günümüzde her ne kadar statü, özlük hakları ve gelir durumu bakımından geçmişe nazaran çok daha iyi bir konumda olsa da köy cemaatinin nazarındaki köy imamı profilinin değişmesi için biraz daha zamana ihtiyaç olduğu aşikârdır. Örneğin günümüzde hâlâ “köy muhtarlarının istediği zaman imamlara izin verebileceği veya vermeyeceği şeklinde” bir düşünceye sahip olduğuna bizzat gözlemlediğimizi söyleyebiliriz.

Genel olarak din görevlilerinin, bir imaj sorunundan söz etmek mümkündür. Yukarıda sayılan bazı sebeplerin yanı sıra basın-yayın organlarında din

görevlileriyle ilgili çizilen olumsuz tablolar, sinema filmlerinde ve televizyon dizilerinde oynayan din adamı tiplerini, din görevlilerinin imajını olumsuz yönde etkilemektedir. Bununla beraber halk içinde yaygınlık kazanmış, “hocaların çok yemek yediği, yemeyi sevdiği, bedavacı olduğu vb.” gibi ve burada ifade edilmesi uygun olmayan bazı mesel ve fıkralar, din görevlilerinin ağırlığını azaltan, itibarını zedeleyen faktörler olarak ifade edilebilir. Ancak her şeye rağmen köy imamı görev yaptığı yerin dini önderi olarak cemaatin dini işlerini yönetmekle yükümlüdür. Toplumun sosyokültürel kodlarında geline nokta yine de köy imamları toplumda belli bir etkinlik ve saygınlığa sahiptir.

Köy imamlarının saygınlık algılarını oluştururken cami dışında bir toplantıya katıldıklarında cemaatin ayağa kalkması, köyle ilgili dini veya sosyal her türlü konuda önder olarak görülmesi yani sözlerinin dinlenilir olması ve kendilerine hitap edilirken “la hoca” veya “hoca” yerine “hocam” şeklinde hitap edilip edilmediği gibi kendi anlam dünyaları içinde sembolik bir anlam ifade eden durumları saygınlık ölçüsü olarak esas aldıkları gözlemlenmektedir.

Cemaatin konu ile ilgili görüşlerini tespit etmek amacıyla “Eski hocalara daha çok değer veriliyordu şeklindeki bir ifadeye katılıyor musunuz?” şeklinde bir soru sorulmuştur. Mülâkatlar incelendiğinde örneklem bölgemiz içindeki Şabanlı Köyü ile Çaybaşı Köyü arasında farklılık olduğu tespit edilmiştir. “Kapalı toplum” özelliği sergileyen Şabanlı Köyünde “katılmıyorum” tercihinde bulunanlar daha fazla iken; “açık toplum” özelliği sergileyen Çaybaşı Köyünde hemen herkes “Katılıyorum” tercihinde bulunmuştur. Bu durum bize kapalı toplumlarda köy imamlarına yönelik saygının hâlâ devam ettiğini, ancak buna karşılık açık toplumlarda ise bu saygınlığın giderek azaldığını göstermektedir. İmamlık mesleğinin halk nazarındaki değerinin ölçüldüğü bir araştırmada, örneklem grubunun direk şahsına yöneltilen “Siz bir din görevlisine (imama) ne derece saygı gösteriyorsunuz sorusuna, katılanların % 65,0 (169 kişi)’inin din görevlisine (imama) yeterince saygı gösterdiği, % 11,5 (30 kişi)’inin çok saygı gösterdiği, % 19,6 (51 kişi)’sının kısmen saygı gösterdiği görülmektedir. % 2,7 (7 kişi)’sinin çok az gösterdiği, % 1,2 (3 kişi)’sinin ise hiç saygı göstermediği görülmektedir (Karahan, 2008: 119).Gül’ün araştırmasında da din görevlisi denilince aklınızda nasıl bir imaj oluşuyor sorusuna olumlu cevabını verenler % 82,1 iken, olumsuz diyenler % 8 olmuştur (Gül, 2007: 44). Gerek bu ve benzeri araştırmalara gerekse gözlemlerimize dayanarak cemaatteki saygınlık algısının imamlardaki

184 • KÖY İMAMLARININ GÖREV YAPTIKLARI YERLEŞİM BİRİMİNİN FİZİKİ VE SOSYOKÜLTÜREL YAPISINDAN KAYNAKLANAN PROBLEMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR İNCELEME -Kayseri Pınarbaşı Örneği - saygınlık algısına oranla daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Mesleki bilgi, uygulama ve yaşayış itibarıyla tatmin edici olan, mesleklerini başarılı bir şekilde temsil edebilen ve cemaatle iletişimi güçlü olan imamların cemaat nazarındaki itibarının aksi durumda olan imamlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumu cemaatin “Eğer hoca iyiye cemaat da saygı duyar; ancak kötüye, gelip gitmezse halkla iç içe olmazsa cemaat da ona göre davranır”, “mesleğinde gayretli ise saygı duyulur”, “eskinin hocaları daha bilgiliydi bu nedenle de daha saygındı” ve “şimdiki hocalar daha bilgili bu nedenle daha saygın” şeklindeki beyanlarından anlamak mümkündür.

Cemaatin de saygınlık algılarını oluştururken, imamların saygınlık algısı kriterlerinin yanı sıra kendi yetiştirdikleri hayvansal ve bitkisel gıdalardan verme durumları gibi kendi anlam dünyalarında sembolik bir mana ifade eden durumları saygınlık ölçüsü olarak esas aldıkları gözlemlenmiştir. Cemaat konu ile ilgili görüşlerini “eskiden hoca sokaktan geçti mi görenler ayağa kalkardı”, “eskiden hoca bizi koca adamlar olmamıza rağmen dövse bile sesimizi çıkaramazdık”, “benim çok bir şeyim yok ama yine de olduğu kadar hocanın sebzesini, sütünü veririm”, “sözü dinlenirdi” ve “yaşın benden küçük olsa da sana hocam derim saygı duyarım” şeklinde ifade etmektedir.

1.4. Tekdüzelik

Halkla ilişkiler, bir kişi, kurum veya kuruluşun kendisiyle organik bağlar kurduğu sosyal çevreyle sağlıklı iletişim, anlaşma ve işbirliği sağlamasını ve sürdürmesini amaç edinen ilişkiler düzenidir (Tosun, 2006: 98-99). Tekdüzelik, köy imamlarının yaşadığı problemlerden biridir. Aynı yerde aynı görevi sürekli yapma durumunda kalan görevli zamanla verimliliğini ve heyecanını yitirmektedir. Özellikle yetersiz cemaat olmasından dolayı okuma şevklerinin kırılması veya bilinenlerin unutulması (körelme) ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. “Köyde sosyal ortam yok, konuşacak adam yok, çocuklarımızın oynayacağı arkadaş bile yok, hayatımız monoton” ve “köyde cemaat olmadığı için hafızlığı yitirme” şeklindeki ifadeler köy imamlarının özellikle nüfusun az veya yaşlılardan oluştuğu yerlerde ciddi manada bir iletişim sorunu yaşadıklarının göstergesidir. Bu tür ifadeler bir kısım imamlar için mesleki gelişim noktasındaki kişisel eksikliklerini meşrulaştırma aracı olarak kabul edilebilirse de köylerdeki cemaat azlığının ve homojen yapının imamlar üzerinde bir körelmeye sebep olduğunu söylemek mümkündür.

Cemaatin çoğunluğunun yaşlı kesimden oluşması olumsuz bir faktör olarak ele alınabilir. Genç nüfusun az sayıda olduğu köylerde cami görevlilerinin muhatapları olan cemaat profiline bakıldığında yaş ortalamalarının yüksek olduğu görülür. Yapılan görüşmelerde yaşlıların, her konuda müdahaleci ve eleştirel bir tavır takınmalarından ve ikna edilmelerinin zorluğundan bahsedilmiştir. Köy imamları bu durumu “köydekilerin çoğunun yaşlı olması”, “yaşlılarla uğraşmak zor”, “yaşlılar yerli yersiz her şeye karışıyor”, “adam yaşlı bir saat önceden camiye geliyor, hoca da gelsin istiyor” ve “yaşlılar çok şey bekliyorlar” şeklinde ifade etmektedirler.

Cemaate katılan kimseler genel olarak belli bir yaş ortalamasının üzerinde olduğundan gelişime ve değişime kapalı kişilerdir. Gelişmek ve değişmek için herhangi bir arayış içinde olmayan, hayatını sabit bir çizgi üzerinde sürdürmeye direnen kimseler genel olarak aydınlanmaya ihtiyaç duymadığından, kendilerine dini anlamda katkı sağlamak pek mümkün olmamaktadır. Zira insan çabalarının değerlendirilmesini ister. Netice olarak, çabalarının karşısında muhataplarının kapalı ya da duyarsız olduğunu fark eden, verdiği bilgileri karşısındakinin algılayamadığını gören çalışanın uğradığı hayal kırıklığı mesleki tatmini üzerinde olumsuz bir etki meydana getirir.

1.5. İmam- Muhtar Etkileşiminden Kaynaklanan Problemler

Tablo 1.4. Görev Yaptıkları Yerlerdeki Muhtarlarla Problem Yaşama Durumları

	Sayı	%
Hayır	86	79,6
Evet	18	16,7
Cevapsız	4	3,7
Toplam	108	100,0

Anketlerden elde ettiğimiz sonuçlara göre muhtarlarla yaşadığı her hangi bir problemi olmadığını söyleyenlerin oranı % 79.6'dır. Bu da bize köy imamlarının geçmişteki sağlam temellere dayalı olmayan statüsünden kaynaklanan bazı sorunların, devlet memuru statüsüyle ortadan kalkmaya yüz tuttuğunu göstermektedir. Muhtarlarla sorun yaşadıklarını belirten köy imamlarının oranı ise % 16.7'dir. Köy imamlarının bir kısmı “evet” seçeneğini işaretlemiş ancak yaşadığı sorunun ne olduğu hakkında her hangi bir ifade de bulunmamıştır. % 3.7'lik bir kısım ise soruyu cevapsız bırakmıştır.

186 • KÖY İMAMLARININ GÖREV YAPTIKLARI YERLEŞİM BİRİMİNİN FİZİKİ VE SOSYOKÜLTÜREL YAPISINDAN KAYNAKLANAN PROBLEMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR İNCELEME -Kayseri Pınarbaşı Örneği -

Kırsal alana has bir takım dengelerin gözetilmemesi (muhtar, şeyh, ağa, aşiret) ve halkla tam bir iletişim sağlanamaması köy imamları ile bu kişiler arasında bir takım problemlere yol açmaktadır. Köyde sözü geçen veya otorite olarak kabul edilen kişi veya kişiler köy imamlarının kendi güdülerinde olmasını istemekte ve beklentileri gerçekleşmeyince de mevcut olan otoritelerini bir baskı unsuru olarak kullanabilmektedirler. Gerek geçmişten gelen olumsuz köy imamı statüsünün etkisiyle, gerekse muhtarların köylerde mülki amir olmasının kendilerine vermiş olduğu gücün etkisiyle çok fazla dillendirilmese bile muhtarların istediği takdirde köy imamlarının görev yerinin değiştirilmesinde etken olacağına dair bir izlenim sahibi olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumu “istediğim zaman kovarım anlayışında olan muhtarlar var”, “bizim amirimiz muhtar mı, müftü mü” ve “mesafeyi koruyamazsam muhtar kendini amir olarak görür” şeklindeki ifadelerden anlamak mümkündür.

İmamlarla muhtarlar arasında yaşanan diğer bir sorun ise “fakirlere yardım konusunda adaletsiz davranması ve benim de bunu imzalamamam” şeklindeki ifadelerden anlaşıldığı gibi zaman zaman sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfının muhtarların oy kaygısıyla objektif davranmayabilecekleri ihtimalinden hareketle yiyecek, giyecek ve yakacak yardımı faaliyetlerinde imamların imzasını da şart koşmasıdır. Bu durumda yardım yapılacak kişinin seçimi konusunda imamlar ile muhtarlar arasında bazen anlaşmazlıklar yaşanabilmekte ve bu durum, imam-muhtar, imam-cemaat ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Kanaatimizce böyle bir yetkinin tek elde toplanması daha olumlu bir yaklaşım olacaktır.

İmamlarla muhtarlar arasındaki ilişkilerde ortaya çıkan sorunlardan biri de “muhtarlık seçimleri”dir. Köy gibi küçük yerleşim yerlerinde seçim süreci bazen tahmin edildiğinden daha fazla hararetle ve yoğun tartışmalara sebebiyet verebilmektedir. “Muhtarlık seçimlerinde taraf olduğumuzu düşünüyorlar” şeklindeki ifadeler böyle durumlarda imamların objektif olma veya objektif olduğunu kanıtlama, adına daha özel bir çaba içerisine girmeleri gerektiğini göstermektedir. Rakipler arasındaki dengeyi gözetememe bazen imam - cemaat / muhtar ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

2. Fiziki Yapıdaki Eksikliklerden Kaynaklanan Problemler

Mesleğin icra edildiği yerin, meslekle ilgili kanaatlerin oluşumunda büyük bir etkiye sahip olduğu bir realitedir. Dolayısıyla köy imamlarının, görev yaptıkları yer itibarıyla, kırsal alana özgün bir takım sorunlarla karşılaşma

ihtimalleri yüksektir. Bilgiseven, genel olarak köy ve kent arasındaki farkları; mesleki, çevresel, toplum büyüklüğü, nüfus yoğunluğu, nüfus homojenliği, sosyal hareketlilik, göçlerin yönü, tabakalaşma farkı ve sosyal ilişkiler sistemindeki farklar biçiminde sıralamaktadır (Bilgiseven, 1988: 83-89). İnsanlar, içinde yaşadıkları kültürel, fiziki ve tabii çevreye bağlı olarak kendi doğru ve yanlışlarını, örflerini ve kıymet hükümlerini, ilgi ve davranışlarını geliştirirler. Bu anlamda kültürel çevre ile birlikte fiziki ve mekânsal çevre şahsiyet ve insan tipini şekillendirici bir karakter taşımaktadır. Bundan dolayı, kültür çevreleri ve fiziki çevre değiştikçe inanç ve tutumlarda değişiklikler meydana gelmektedir. Şehir kültürü içinde yaşayan bir grup ile kırsal kesim kültürüne sahip bir grubun inanç ve tutumlarının birbirinden farklı olduğu görülmektedir (Bilgiseven, 1986: 136).

Yapılan anket ve mülâkatlara göre, köy imamlarının görev yaptıkları yerleşim biriminin fiziksel yapısından kaynaklanan sorunlar; ulaşım, mesken ve barınma, sağlık sorunu, eğitim imkânlarının kısıtlılığı sorunu ve bu soruna bağlı olarak gelişen ailevi sorunlar şeklinde kategorize edilmiştir. Ayrıca örneklem bölgemiz içinde çok karşılaşılmamış olsa bile Türkiye'nin farklı bölgelerinde karşılaşılan kan davası ve terör olayları ile mezhepsel ve kültürel farklılıklardan dolayı, bu yerlerde görev yapan köy imamlarının bir uyum sorunu yaşaması görev yeri itibarıyla karşılaştığı sorunlar arasında sayılabilir.

2.1. Ulaşım Problemi

Tablo 1.5. Ulaşım Sorunu Yaşama Durumları

	Sayı	%
Evet	50	46,3
Hayır	58	53,7
Toplam	108	100,0

Örneklem grubundakilerin % 53.7 gibi bir kısmı, her hangi bir ulaşım problemi yaşamadığını ifade ederken, % 46.3 gibi bize göre azımsanamayacak bir kısım ise ulaşım problemi yaşadığını ifade etmiştir.

Ankette ulaşım sorunu yaşamadıklarını söyleyen kişilerin sayısının fazla olmasına rağmen yapılan mülâkatlarda ulaşım probleminin ayrıntılı bir şekilde düşünülmediği, örneğin köy araçlarının günün erken saatlerinde geri dönmelerinin ve özellikle acil durumlar söz konusu olduğunda yolda kaybedilen vaktin göz ardı edildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca kanaatimizce böyle bir kanaatin oluşmasında örneklem bölgemiz olan Pınarbaşı'nın şehirlerarası ana

188 • KÖY İMAMLARININ GÖREV YAPTIKLARI YERLEŞİM BİRİMİNİN FİZİKİ VE SOSYOKÜLTÜREL YAPISINDAN KAYNAKLANAN PROBLEMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR İNCELEME -Kayseri Pınarbaşı Örneği -
yolda konuşlanmasının ve ekonomik durumdaki iyileşmelerden dolayı araç sahibi köy imamlarının sayısının fazla olmasının etkisi de olabilir.

Ulaşım sorununu, görev yapılan yerin il veya ilçeye olan uzaklığından kaynaklanan sorun şeklinde tanımlayabiliriz. Bu anlamda Türkiye'nin değişik yerlerinde olabileceği gibi araştırma alanımız olan Pınarbaşı ilçesine 75 km ve Kayseri iline 170 km uzaklıkta olan Methiye ve Pazarsu gibi köylerin mevcudiyeti buralarda görev yapan köy imamlarının özellikle acil bir durumda il veya ilçeye ne kadar sürede ulaşabileceklerinin göstergesi bakımından önemlidir. Bu mesafeye coğrafi şartlardan kaynaklanan sıkıntılar da eklendiğinde iş daha çetin bir hal almaktadır.

Ulaşım sorunu başlığı altında zikredebileceğimiz bir diğer konu ise köyden ilçeye veya ilçeden köye istenilen vakitte araç bulunamamasıdır. İl veya ilçe merkezine giden köy ulaşım araçları köylünün bağ, bahçe sulama veya hayvan besleme gibi işleri dolayısıyla çok erken saatlerde hareket edip aynı şekilde erken bir vakitte geri dönebilmektedir. Örneğin aynı izin günü içinde köyden il merkezine gitmek durumunda olan bir görevlinin bazen bunu gerçekleştirmesi mümkün olmamakta ve ikinci bir izin günü almak zorunda kalmaktadır. İl veya ilçeye giden araçların geçtiği anayollara uzak olan yerlerde ise köyden anayola gidebilmek ayrıca bir sorun teşkil etmektedir. Bu gibi durumlarda görevliler genelde köy sakinlerinden yardım istemekte bu ise zaman zaman imam-cemaat etkileşimini olumsuz etkileyen farklı sorunlara yol açmaktadır.

2.2. Lojman Problemi

DİB bünyesindeki SGDB birimince hazırlanan 2013 yılı istatistiklerine göre Türkiye'de toplam 85.412 cami bulunmaktadır. Bu camilerin 49.813'ü köy camiidir. Köy camileri içinde 38.779 caminin lojmana sahip olduğu görülmektedir. Mesken ve barınma sorunu kapsamında bahsetmek istediğimiz asıl önemli husus kantitatif olmaktan ziyade kalitatifdir. Gerek "lojmanın olmayışı", "lojman sıkıntısı", "lojmanların daha yaşanabilir olması gerekli", "lojman eksikliği veya kötü lojman her şeyi etkileyebiliyor", "lojman sıkıntısını anlatmaya bile gerek yok", şeklindeki ifadelere gerekse mülâkatlar esnasındaki gözlemlerimize dayanarak köylerde lojmanların veya imama tahsis edilen yerlerin genel olarak bakımsız yerler olduklarını bu nedenle sağlıklı bir yaşam alanı olmaktan uzak olduklarını söyleyebiliriz. Bu durum özellikle gerek yeni doğan gerekse eğitim çağında olan imam çocuklarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Kırsal bölgelerde bulunan camii lojmanlarının inşasında kullanılan malzemeler, köy halkından veya başka hayırseverlerden toplanan yardımlarla karşılanmaktadır. Bu süreçte yaşanan maddi imkansızlıklar nedeniyle lojmanlarda kalitesiz inşaat malzemeleri kullanılabilir. İnşaatın işçiliği yardımlaşma yöntemi ile yapıldığı için plansız, sağlıksız ve konforsuz lojmanlar ortaya çıkmaktadır. Bazı eski evlerde su şebekesi bulunmamakta, lavabolar ise evlerin dışına yapılmaktadır. Dolayısıyla kırsal kesimdeki köy imamı genellikle suyu, yolu, çatısı ve konfor düzeyi olmayan evlerde yaşamak durumunda kalmaktadırlar. Yeni lojman yapımına vesile olan veya lojman tadilatı ile uğraşan bazı köy imamlarının maddi kaynak bulmada sıkıntı yaşadıklarını ve olaya müdahil olan bazı kişiler sebebiyle yolsuzluk yaptıkları iddiası ile zan altında kaldıklarını imamların ifadelerine dayanarak söylemek mümkündür.

Bir diğer sorun ise bazı köylerde lojmanların camiye uzak oluşlarıdır. Cami inşası için arazi seçilirken; hayır namına, piyasa değeri düşük, merkezden uzak yerlerde verilen veya hazineye ait arazilere cami inşa edilmekte, mahallenin ibadet için gelebileceği yerlere cami yapılmamaktadır. Bunun sonucunda mesken mahalline uzak ibadethaneler ortaya çıkmaktadır. Lojmanın veya oturlan evin camiye uzak oluşu köy imamının özellikle sabah ve yatsı namazlarında bir takım sıkıntılar yaşamasına sebep olmakta ve bu durum özellikle mesleğe yeni başlayan görevlinin mesleki azmini olumsuz yönde etkilemektedir.

2.3. Sağlık Konusundaki İmkansızlıklar

Köy ve kasaba yerleşim yerlerindeki görevliler, sağlık imkânları açısından en fazla zorlukla karşılaşan kimselerdir. Özellikle ilçe merkezine mesafe olarak uzak olan yerleşim yerlerinde tanı ve tedavi ihtiyacı noktasında bazı gecikmeler yaşanmakta ve bu durum bazen ciddi sorunlara yol açmaktadır. Sağlık ocağının bulunmadığı veya sağlık ocağı bulunsa dahi yeterli sayıda personelin olmadığı kırsal bölgelerde tedaviye ihtiyaç duyan acil hastalar hastaneye ulaşmadan hayatını yitirebilmektedirler. Köy imamı bazen çok basit bir tedavi için dahi ilçe veya il merkezine gitmek zorunda kalabilmektedir. İlçe veya il merkezine gittiği zaman konaklamak için yer bulmak zorundadır. Uzak kırsal bölgelerden kalkıp şehir merkezine giderek tedavi olmak beraberinde barınma ve yeme içme ihtiyaçları için yüklü bir maddi harcama da gerektirmektedir.

190 •KÖY İMAMLARININ GÖREV YAPTIKLARI YERLEŞİM BİRİMİNİN FİZİKİ VE SOSYOKÜLTÜREL YAPISINDAN KAYNAKLANAN PROBLEMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR İNCELEME -Kayseri Pınarbaşı Örneği -

2.4. Eğitim Konusundaki İmkansızlıklar

Görev yaptığı yerleşim biriminin fiziki yapısından kaynaklanan eksikliklere bağlı olan eğitim sorununu, bir köy imamının mesleki yönden bilgi birikimini arttırma, çağın yeniliklerini ve güncel meselelerini takip etme sürecinde karşılaştığı sorunlar, şeklinde tanımlayabiliriz. Köylerin internet, kütüphane ve özellikle Arapça ve Kur'an-ı Kerim'i usulüne göre okuma konusundaki uzman kişi gibi olanaklardan yoksun olması, müftülüklerce düzenlenen çeşitli hizmet içi eğitim kurslarına katılma sürecinde karşısına çıkan tek görevlilik ve izin sorunu veya bu eğitimlerin yapıldığı yerlerdeki mesken ve barınma sorunu gibi sorunları bu başlık altında sıralayabiliriz.

Cemaat psikolojik olarak, mihraba geçen, minber veya kürsüye çıkan din görevlisinin, kendisinden daha bilgili, daha anlayışlı, ahlak ve davranışının daha mükemmel olmasını istemektedir. Nitekim Ankara'da bulunan cami cemaati DİB'in en azından Büyükşehirlerde üniversite mezunu din görevlileri istihdam etmesini istemiştir (Güngör, 2004: 118). Bununla birlikte halkımız sadece il merkezlerinde değil, ilçe ve köylerde de dini yükseköğrenim görmüş din görevlisinin atanmasını istemektedir. Örneğin, ilahiyat fakültesi ve imam-hatip lisesi mezunlarının görevli olduğu Birecik ve köylerinde din hizmetini karşılaştırmalı olarak ele alan bir araştırma sonuçlarına göre Birecik halkı ilahiyat fakültesi mezunlarının din görevlisi olarak atanmalarının halkın bilgi ve kültür düzeyinin yükselmesine katkı sağlayacağına inanmaktadırlar. "Caminize tekrar bir din görevlisi atanacak olsa hangi okul mezunu olmasını istersiniz?" sorusuna imam-hatip lisesi mezunlarının görev yaptıkları köylerde ankete katılan deneklerin % 91.8'i, ankete katılanların tümü içinde ise % 95'i ilahiyat fakültesi mezunu olanları tercih edeceklerini belirtmişlerdir (Yıldırım, 2006: 25).

2.5. Ailevi Problemler

Tablo 1.6. Ailevi Sorunlar Yaşama Durumları

	Sayı	%
Evet	69	63,9
Hayır	39	36,1
Toplam	108	100,0

Örnekleme grubundakilerin büyük bir kısmı (% 63.9), görev yerlerinin köy olmasından dolayı ailevi sorun yaşadıklarını ifade ederken, % 36.1'lik bir kısmı

ise görev yerlerinin köy olmasından dolayı ailevi sorunlar yaşamadıklarını ifade etmişlerdir.

“Köylerde okul yok, çocuklar şehre gidiyor, aileler bölünüyor”, “özellikle çocukları olan imamların çocuklarının eğitim sıkıntıları dikkate alınmalı” ve “eşlerin köylerde yaşamak istememesi sonucu yaşanan ailevi sorunlar” şeklindeki ifadelere bakıldığında ailevi sorunlardan kastın, kırsal bölgeye özgü sorunlardan birisi olan, okul çağına gelen çocukları okula gönderme imkânlarının kısıtlılığı olduğu anlaşılmaktadır. Mevcut uygulamaya göre bir okulun eğitim-öğretim hizmetini verebilmesi için en az 10 kişilik bir öğrenci sayısına sahip olması gerekmektedir. Göç olgusunun etkisiyle köylerde öğrenim görececek çocuk sayısının azalması, okulun kapanmasına neden olmaktadır. Kırsal bölgelerde görevin bütün olumsuzluklara rağmen sürdürülmesi, köy imamlarının bir takım girişimlerde bulunmasını gerekli kılmaktadır. Girişimlerden ilki, görev yerlerinin değiştirilmesi yönünde olmaktadır. Bu durumdan bir sonuç alınamaması durumunda ise aile köy-ilçe veya köy-şehir şeklinde bölünmek zorunda kalmaktadır. Bazen de çocuğun okula gönderilmesi geciktirilmektedir. Yapılan mülakatlarda köy imamları çocuklarının yeterli eğitim alamadıklarını, çocuklarını, çok küçük yaşlarda yatılı okulların buldukları yerlere göndermek zorunda kaldıklarını ve bu okulların bulunmadığı yerlerde ise ailelerinin bölündüğü şeklinde sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Köy imamları çocuklarının gelecek hayatı için daha iyi bir eğitim almalarını istese de kırsal bölgelerde bu durum pek mümkün olmamaktadır. Köylerin genelinde ilköğretim okulu bulunmamaktadır. Okulun olduğu yerlerde ise genellikle birleştirilmiş sınıflarda eğitim verilmektedir. Bu durumda köy imamlarının çocukları ya köylerdeki ilkokullarda birleştirilmiş sınıflarda yeterince verimli olmayan bir eğitim almakta ya da kasabalarda bulunan yatılı ilköğretim bölge okullarına (YİBO) gitmek zorunda kalmaktadır. Küçük yaşta evi dışında yani yurt ortamında eğitim ve öğretime başlayan çocuklar aile hayatından mahrum büyümektedir. Kaldı ki kırsal bölgelerdeki köylerde okul bulunsa dahi kırsal bölgelerin sosyal ve kültürel hayatının durağanlığı içinde gelişimini sürdüren “imam çocukları” şehirde yaşayan insanların çocuklarına göre daha kısıtlı eğitim imkanları içinde bir hayat sürdürmektedir. Daha da ilerisi düşünüldüğünde kırsal bölgelerde yaşayan bireylere eşit eğitim ve öğretim yapılması bakımından haksızlık yapıldığı ifade edilebilir. Bu noktada ülkemizin genelinde eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğinin olmadığı kabul

192 •KÖY İMAMLARININ GÖREV YAPTIKLARI YERLEŞİM BİRİMİNİN FİZİKİ VE SOSYOKÜLTÜREL YAPISINDAN KAYNAKLANAN PROBLEMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR İNCELEME -Kayseri Pınarbaşı Örneği - edilmelidir. Köy imamlarının harcamalarının çoğunun çocuklarının eğitim harcamalarına gitmesi bazen maddi sorunlara yol açabilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mesleksi süreç içinde karşılaşmış oldukları bazı problemler köy imamlarının mesleki memnuniyet durumlarını, verimliliklerini ve otoritesini olumsuz yönde etkilemektedir. Köy imamlarının karşılaştığı problemler imam-cemaat ilişkilerinden kaynaklanan sosyal –kültürel sorunlar ve görev yaptıkları yerleşim biriminin fiziki yapısındaki eksikliklerden kaynaklanan sorunlar şeklinde kategorize edilmiştir. Ulaşım gücü, merkeze oranla sosyal aktivitelerin yetersiz oluşuna bağlı olarak gelişen monoton bir hayat, sağlık ve özellikle çocuklarının eğitim imkanlarının kısıtlı olmasından kaynaklanan gerek şahsi gerekse ailevi sorunlar ile tutum ve davranışları üzerinde cemaatin süreklilik arz eden bir kontrol mekanizması oluşturması köy imamlarının mesleki yaşamlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Köy imamlarının bu duygularını görevi aksatma, performans düşüklüğü, cemaate karşı ilgisiz olma ve meslekten ayrılma şeklinde dışa vurdukları gözlenmiştir.

Köy yerleşim birimine has fiziki ve sosyokültürel yapının bu yerlerde görev yapan imamların mesleki tutum ve davranışları ile kendilerinden beklenenler üzerinde belirgin bir şekilde etkili olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla köyde görev yapan imamlarla şehirde görev yapan imamların meslek hayatlarının farklılık arz etmesi muhtemeldir. Daha çok geleneksel bir dini bilgi ve kültüre sahip köy toplumlarında kimi zaman kitabi olmayan ancak yöreden yöreye değişebilen örf ve adet şeklinde toplumda yerleşmiş geleneksel kalıplar, köy imamı toplum arasında zaman zaman çatışmalara neden olabilmektedir. Mesleğin yürütüldüğü görev yerinin yaşam koşullarındaki eksiklikler kişinin mesleki gelişimi ve memnuniyetini engelleyici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle mesleğe yeni atanan köy imamları için ilk yıllar mesleki bilgi veya uygulamadaki eksiklikleri gidermek ve deneyim kazanmak açısından önemli zamanlardır. Köylerdeki cemaatin azlığı, ilgisizliği ve bilgi seviyesinin düşüklüğü gibi nedenlerin belli bir süreye kadar köy imamlarına mesleki olgunlaşma sağladığı bir realitedir. Bu bir avantaj gibi görünse de aynı nedenler bir süre sonra köy imamlarının mesleki gelişim motivasyonlarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Cami cemaati köy imamlarının gözünde bir “baskı unsuru” olarak görülmektedir. Köy imamları özellikle kendisini diğer memurlarla

kıyaslayarak her memurun bir amiri olduğunu ama görev yaptıkları yerlerdeki her cemaatin ise kendilerinin amiriymiş gibi davranma yetkisini kendilerinde gördüklerini dile getirmişlerdir. Kanaatimizce dini kimlik sahibi olmaları nedeniyle cemaatteki köy imamının mükemmel insan olma beklentisinin köy imamlarınca yeterli derecede karşılanamaması problemlerin ana kaynağını oluşturmaktadır. Din görevlisi olmasından dolayı köy imamlarının meslek alanı dışındaki bir takım tutum ve davranışları da toplum tarafından sürekli olarak kontrol edilmektedir. Bu durum imamlar üzerinde cemaat baskısı olarak algılanabilmektedir. Din görevlilerine “ideal davranış sergilemesi gereken” gözüyle bakılmasının, onların hareket alanlarının kısıtlanmasına neden olduğu söylenebilir. Özellikle merkeze uzak köylerde köylerdeki monoton, sıradanlaşmış hayatın etkisinden bunalan köy imamları kurumun baskısını da üzerinde çok fazla hissetmediği zamanlarda görevini sık sık aksatma şeklinde suistimal denebilecek davranışlar sergileyebilmektedir. Bu durum cemaatin zihnindeki gerek devlet memuru imam tipine gerekse dinin temsilcisi olarak algıladığı idealindeki imam tipine uymadığından köy imamları cemaat ilişkisini olumsuz yönde etkilemekte ve bir süre sonra sosyal, kurumsal ve hatta psikolojik sorunlara yol açmakta ve imamların meslekten soğumalarına neden olmaktadır.

Köy imamlarının üzerinde her daim hissettikleri cemaatin baskın gücü zaman zaman imamlarda mesleki gelişim noktasında olumlu bir etkiyle sonuçlansa da baskının aşırıya kaçan durumlarında imamların meslekten soğuma, bıkmaya ve ayrılma şeklinde davranışlar sergilediği görülmüştür.

Kırsal toplumlarda köy imamlarına yönelik saygı düzeyinin oluşmasında köy imamlarının mesleki yeterlilik durumlarının yani halkın ihtiyaçlarına cevap verebilme durumlarının hem belirleyici hem de olumlu veya olumsuz yönde etkileyici faktörlerin başında geldiği görülmektedir. Cemaatle kaynaşabilen, kendisini cemaate kabul ettirebilen imamların başarılı olarak değerlendirildiğini, cemaatle olan iletişim gücü zayıf olan, cemaatin yapısını anlayamayan ve cemaatle çatışma durumuna düşenlerin ise dini bilgi ve uygulamaları yeterli de olsa başarısız olarak değerlendirildiğini söyleyebiliriz. Bu durum bize cemaatin imamları değerlendirirken bilgisinden ziyade hal, hareket, tutum ve davranışlara bakarak değerlendirdiğini göstermektedir. İmamlığının manevi kutsiyetinin olması, imamın mesuliyetini daha da arttırmaktadır. Cemaat, imama diğer mesleklere göre daha başka bir gözle

194 •KÖY İMAMLARININ GÖREV YAPTIKLARI YERLEŞİM BİRİMİNİN FİZİKİ VE SOSYOKÜLTÜREL YAPISINDAN KAYNAKLANAN PROBLEMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR İNCELEME -Kayseri Pınarbaşı Örneği -
bakmakta ve onu daha bir titizlikle izlemektedir.

Din görevlisi imajı genel olarak zihinlerde olumlu bir iz bırakmakla beraber, bazen de maksatlı ve amacını aşarak cemaat zihnindeki ideal olan imam algısına ve cemaatin beklentilerine uymayan bir tip şeklinde canlandırılmaya çalışılmıştır. Türk filmlerinde ve romanlarında karşımıza çıkan “imam” tipi genel olarak çirkin suratlı, pejmürde saç-sakalı dağınık, üstü-başı kirli ve daha da ötesi menfaatperestlik, cahillik ve düzenbazlık gibi birçok olumsuz sıfatı taşıyan bir kişi durumundadır. Filmlerde ve romanlarda oluşturulmak istenen bu imaj algısının temelinde hiç şüphesiz din görevlilerinin toplumsal alan üzerinde varlığının devam etmesinde en önemli “değer taşıyıcılar” olarak algılanması yatmaktadır. Din görevlileriyle ilgili bir takım yanlış imaj üretimlerinin doğrudan insanların dini inançlarında sarsıntıya yol açacağını unutmamak gerekir. Din görevlileri hakkında toplumda var olan imaj ve değerlendirmelerin hangi tecrübe veya gözlemlere dayandığının tespit edilmesi bir gereklilik arz etmektedir.

Günümüzde Diyanet teşkilatının bir personeli olarak köy imamlarının görev, yetki ve sorumlulukları mevzuatla belirlenmiş, statüleri daha sağlam temeller üzerine bina edilmişse de köy imamlarının maaşlı-kadrolu görevliler oldukları yerlerde ibadet anlarında camide bulunması istenilen veya mevlit, cenaze ve nikâh merasimlerini yürüten kişiler olmaktan öte bir fonksiyon görmediklerini gözlemlemek mümkündür. Ancak her şeye rağmen köy imamı görev yaptığı yerin dini önderi olarak cemaatin dini işlerini yönetmekle yükümlüdür. Toplumun sosyokültürel kodlarında geline nokta yine de köy imamları toplumda belli bir etkinlik ve saygınlığa sahiptir. Cemaat, imamın dini bilgi, uygulama ve yaşayışı başta olmak üzere, her türlü hal, hareket, tutum ve davranışlarının değişim ve gelişiminde daha çok kontrol edici bir etkiye sahiptir. İmam dini alandaki aktif faaliyetini sürdürürken hem cemaati etkilemekte hem de cemaatten etkilenmektedir.

Göç, birçok alanda olduğu gibi köy imamlarını da etkilemektedir. Köylerde ve ücra mahallelerde cemaati olmayan veya az sayıda cemaati olan camiler bulunmaktadır. Böylece köyde görev yapan imam, sadece belli ritüelleri yerine getiren, dar bir alanda sürekli aynı şeyleri tekrarlayıp duran bir kişi haline gelmektedir. Köy imamının çalışma yaşamı tekdüze bir hal almaktadır. Bunun sonucunda da motivasyonu ve görev iştiağı sönmektedir.

Toplumun sağlıklı ve dengeli bir şekilde gelişmesinde ve müesseselerin verimli bir şekilde işleminde bu müesseselerde görev alan kişilerin başarılı

bir şekilde eğitilmelerinin önemli bir rolü vardır. Bir milletin iktisadi ve kültürel manada ilerlemesi, görev yapacak personelin alanıyla ilgili kaliteli bir eğitim almasına bağlıdır. Öğrenmek bir süreçtir, devamlılık arz eder. Din görevlisi sürekli kendini yenilemek, okumak, basın ve yayını takip etmek durumundadır. Din görevlisinin bilgili olmasından maksat, onun, görevini rahatlıkla yerine getirebilecek meslekî bilgi donanımının yanında bu bilgiyi çağın imkanları ile geliştirip deneyimlerine göre yorumlayabilecek ve mesleğin gerektirdiği dini pratikleri etkin biçimde uygulayabilecek bir yeteneğe sahip bulunmasıdır.

Köy imamları, kendisinden beklenenlerle uyumlu davranışlarda buldukları müddetçe çevrenin olumlu tepkilerini alacak ve bu durum onları mesleklerinde daha da verimli hale getirecektir. Çalışanların zaman zaman hizmet içi eğitim kursları ve seminerler aracılığıyla bilgilerinin yenilenmesi, hem onların gelişimini sağlamada hem de motivasyonlarını arttırmada etkili olur. Çeşitli dönemlerde belli programlar çerçevesinde hizmet içi eğitim kursları ve seminerler aracılığıyla din görevlilerinin mesleki donanımlarının artırılmasına ihtiyaç vardır. Görev yaptıkları yerlerde tek görevli olmaları dolayısıyla izin sorunu yaşamaları ve hizmet içi eğitimin yapıldığı merkezi yerlerde barınma sorunu gibi durumlar dolayısıyla köy imamları bu tür eğitimsel faaliyetlerden de yeteri derecede faydalanamamaktadır. Mesleki eğitim bakımından önemli eksikliklere haiz köy imamları içinde özellikle mesleğin manevi mesuliyetini daha fazla taşıyanlar bu eksikliklerini gidermek için bir süre gayret göstermektedir. Ancak Kur'an-ı Kerim'i usulüne göre okuma ve özellikle etkileyici bir şekilde ezan ve mevlit okuma hususunda köy imamlarının işin uzmanlarından eğitim almasının gerekliliği bir realitedir. Bu imkânlardan yoksun olsa da köy imamları bu eksikliklere rağmen mesleğini devam ettirmek zorundadır.

Özellikle köylerde görev yapan imamlar köylerin imamsız kalışı ve hizmet içi eğitimin yapıldığı yerlerdeki mesken ve barınma problemi dolayısıyla mesleğe başlamadan önce iyi bir hazırlık eğitiminden geçirilmelidir. İmkânı bulunan köy imamları için zaman zaman bu eğitim ve seminerler tekrarlanmalıdır. Bu bağlamda imam-hatip olmak isteyenler için mesleki kurslar açılmalı veya İmam Hatip Lisesi öğrencilerine yönelik pratiği güçlendirmek için, meslek liselerinde olduğu gibi zorunlu staj sistemi geliştirilmelidir. Söz konusu eğitimlerde köy imamlarının rol kullanım süreçleri ve toplumun beklentileri dikkate alınmalıdır. Eğitimden verim elde edilmesi için eğitimde başarılı olan görevlilere hac veya umre görevlendirmesi

196 •KÖY İMAMLARININ GÖREV YAPTIKLARI YERLEŞİM BİRİMİNİN FİZİKİ VE SOSYOKÜLTÜREL YAPISINDAN KAYNAKLANAN PROBLEMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR İNCELEME -Kayseri Pınarbaşı Örneği -
gibi somut ödüller verilmelidir.

Köy imamları merkezi yerlerdeki görevlilerden farklı değerlendirilmeli ve pozitif ayrımcılığa tabi tutulmalıdır. Köylerin merkeze uzaklıkları esas alınarak köylerdeki görevlilerin belli bir yıl esasından sonra başka bir yere nakli sağlanmalıdır. Bu bağlamda köylerde görev yapmayı teşvik edici ekonomik ayrıcalıklar da verilebilmelidir.

Köydeki cami ve lojmanların bakım ve onarımı için gerekli maddi tedbirler alınmalıdır. Bu tedbirin köy imamlarının saygınlığını arttıracığı unutulmamalıdır.

Köy imamları saygınlığını zedeleyecek tutum ve davranışlardan kaçınmalıdır. Örneğin, izinsiz bir şekilde görevini aksatmamalıdır. Nikâh, cenaze, mevlit gibi merasimlerde para almayı pazarlık haline dönüştürmemelidir. Ayrıca devlet tarafından yapılan sosyal yardımların dağıtımında tek yetkili kılınarak köy imamlarının otoritesi güçlendirilebilir.

Takdir edileceği üzere köy imamlarının sorunları sadece bu çalışmada yer alan sorunlarla sınırlı değildir. Bu alanda farklı bölge ve alanlarda daha fazla çalışmanın yapılması köy imamlarının mevcut durumlarının tespitine, problemlerin daha hızlı çözülmesine ve verilen din hizmeti kalitesinin yükselmesine katkı sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Bilgiseven, A. Kurtkan (1986). *Genel Sosyoloji*, 4. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Bilgiseven, A. Kurtkan (1988). *Köy Sosyolojisi*, İstanbul: Filiz Yayınları.
- Çorak, Abdullah Harun (2010). *Din Görevlilerinin Verimliliğini Engelleyen Psiko-Sosyal Etkenler: İstanbul Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dam, Hasan (2002). *Yetişkinlerin Din Eğitimi*, Doktora Tezi, Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fıçlalı, E. Ruhi (1990). *Türkiye'de Alevilik Bektaşilik*, Ankara: Selçuk Yayınları.
- Gül, Hayrettin (2007). *"Sosyokültürel Açısından Din Görevlilerinin Toplumdaki İmajı*
- *(Kayseri/Kocasinan Örneği)"*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Günay, Ünver (1993). *Din Sosyolojisi Dersleri*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.

- Güngör, zcan (2004). *Modernizm Sürecinde Cami Cemaatinin Din Anlayışı – Batıkent rneği* – Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karahan, Ahmet Hamdi (2008). *Türk Toplumunda İmam İmajı: İstanbul rneği*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Meriç, Nevin (2005). *Modernleşme, Sekülerleşme ve Protestanlaşma Sürecinde Değişen Kentte Dini Hayat ve Fetva Soruları*, I. Basım, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Tosun, Cemal (2006). *Din Hizmetlerinde İletişim ve Halkla İlişkiler*, Eskişehir: Açıkkğretim Fakültesi Yayınları.
- Uygun, Hamdi (1992). *Halktaki din adamı İmajı ve Din Görevlilerinden Beklentileri*, Yüksek Lisans Tezi, Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- lken, H. Ziya (1984). *Genel Felsefe Dersleri*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Yanbastı, Glgn (1990). *Kişilik Kuramları(Ders Kitabı)*, İzmir: E..E.F. Yayınları.
- Yıldırım, Yusuf (2006). İlahiyat Fakültesi Mezunlarının Din Görevlisi Olarak Atanmasının Sosyolojik Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Kahraman Maraş: Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.